

فرهنگ، اقتصاد و سینما

مهدی عمرانیان

سینما پدیده‌ای بسیار جذاب و بسیار تاثیرگذار است و همین خصوصیت سینماست که آن را محور توجه اهل فرهنگ و هنر، سیاست و اقتصاد در سطح جهان قرار داده است. اصولاً می‌توان گفت که سینما یک پدیده چندوجهی و چندبعدی است، از فرهنگ بشری تاثیر گرفته و بر فرهنگ‌های بشر تاثیر می‌گذارد، از قابلیت‌ها و قالب‌های موجود در هنرهای مختلف استفاده می‌کند و در عین حال به لحاظ هنری، دارای زیبایی‌شناسی منحصر به خود است. از سویی ابزار سینما حاوی تکنیک‌ها و فن‌آوری‌های گوناگون و استفاده از آنها نیازمند مهارت‌های علمی و حرفه‌ای در رشته‌ها و شاخه‌های متفاوت فنی و صنعتی است و از سوی دیگر توسعه بسیاری از فن‌آوری‌های جدید به ویژه در زمینه‌های صوتی، تصویری و اخیراً رایانه‌ای در جریان اشتغال و مکاشفه اهل فن و دانش در عرصه سینما توسعه یافته است. در بعد اقتصادی نیز سینما به نسبت زیادی متکی به سرمایه‌گذاری اقتصادی در زمینه‌های تولید، عرضه و نمایش است و بازگشت سرمایه و سود آن از طریق پرداخت پول توسط خیل علاقه‌مندان و مخاطبانی صورت می‌گیرد که برای حضور در سالن‌های سینما و یا استفاده از آثار سینمایی در اشکال گوناگون دیگر هزینه می‌کنند. این داد و ستد اقتصادی، موجب رونق و تقویت هنر - صنعت و هنرهای وابسته به آن می‌شود و ثروت و اعتبار و اشتغال زیادی را برای صاحبان و دست‌اندرکاران این هنر - صنعت فراهم می‌کند.

با وجود پیدایش و توسعه اشکال متنوع وسایل ارتباطی و صنایع مختلف سرگرمی، طی قرن گذشته، حجم تولیدات سینمایی و شمار سالن‌های سینمایی در سطح جهان همواره رو به افزایش بوده است و بر اساس بررسی‌ها و تخمین‌های مراکز تخصصی، این روند همچنان ادامه خواهد داشت و در چند سال آینده رشد آن چه در تولید و چه در نمایش بیش از سی درصد خواهد بود. امروزه در بسیاری از کشورها، ساختمان‌ها و مجموعه‌های سینمایی جزو لاینفک بافت شهری به حساب آمده و گسترش آنها هم پای مراکز عمومی، فرهنگی، اجتماعی و مذهبی مانند مدارس، مساجد، پارک‌ها و کلیساها علاوه بر مراکز بزرگ شهری در حومه‌های شهرهای بزرگ و شهرک‌ها و شهرهای کوچک اقماری نیز ادامه دارد. به عنوان مثال تنها طی پنج سال گذشته بیش از ۶۰۰ سالن سینما به مجموعه سینماهای کشور ژاپن اضافه شده و در کشورهای اروپایی، آمریکا و کانادا نیز افزایش سالنهای نمایش سینما در قالب مجتمع‌های بزرگ که هر کدام ۱۵ تا ۳۰ سالن نمایش را در خود جای داده‌اند به چشم می‌خورد.

در هر کدام از کشورهایی چون کره جنوبی، مالزی، اندونزی و حتی امارات متحده عربی، شمار سالن‌های سینمایی احداث شده در ده سال اخیر از مجموعه سالن‌های سینمایی موجود در کشور ما بیشتر بوده است. تنها در کشورهای عضو جامعه اروپا که عمدتاً کشورهای کوچکی از نظر جغرافیایی به حساب می‌آیند، شمار سالن‌های سینما بیش از ۳۰ هزار، فروش سالانه آنها بیش از ۶ میلیارد دلار و تعداد بلیط سینمای فروخته شده در سال بیش از یک میلیارد قطعه است. بر اساس آمار منتشره از سوی مراکز بین‌المللی طی یکسال، شمار مراجعه‌کنندگان به سالن‌های سینما در دنیا نزدیک به ۳ میلیارد نفر و مقدار پول هزینه شده برای حضور در سالن‌ها بیش از ۱۵ میلیارد دلار برآورد شده است. ضمن اینکه سرمایه در گردش بخش فیلم و

سینما در جهان ، طی سال رقمی حدود ۸۰ میلیارد دلار را نشان می دهد. یکی از ابعاد اقتصادی سینما مطالعه مصرف و تقاضای خانوارها برای رفتن به سینما و پیش بینی تقاضای آن در آینده است. مطالعه مصرف خانوار از بعد تقاضا به ما کمک می کند تا بتوانیم به سوالاتی از این قبیل که چه عواملی و به چه میزانی بر تقاضای یک کالا موثر است، و درجه حساسیت تقاضا برای یک کالا نسبت به تغییر درآمد خانوار، قیمت کالا و یا قیمت سایر کالاها چه مقدار است، پاسخ دهیم. با یافتن این جواب ها علاوه بر شناخت مصرف در گذشته، روند آن را در آینده نیز می توان پیش بینی نمود.

مطالعه تقاضا و مصرف کالاهای فرهنگی از جمله سینما در ایران نتایج را بدست آورده است؛ اول اینکه افزایش نرخ رشد در کشور باعث افزایش تقاضا برای انواع کالاها و از جمله کالاهای فرهنگی در آینده خواهد شد. افزایش تقاضا برای کالاهای فرهنگی ایجاب می کند که برای تامین آنها در آینده از امروز سرمایه گذاری ها و پیش بینی های لازم به عمل آید تا در آینده بتوان به تقاضای اضافی پاسخ مناسب داد. دوم اینکه در ایران هیچ فیلم سینمایی تولید نمی شود مگر اینکه یا دولت، خود تولید کرده یا با حمایت دولت و یا با مجوز دولت تولید شده است و لذا دولت برای برآورد میزان سرمایه گذاری لازم در این بخش احتیاج به مطالعه تقاضا دارد. بنابراین مطالعه تقاضا و شناسایی میزان تاثیر پذیری تقاضا از عوامل مختلف ، به سیاست گذار کمک می کند تا سیاست های لازم را برای پاسخ گویی به رشد تقاضا در آینده اتخاذ کند، و از آنجایی که درباره تقاضای خانوار برای رفتن به سینما در ایران تاکنون مطالعات بسیار کمی صورت گرفته، ضرورت چنین مطالعاتی آشکار می گردد.